

WOJNA TRZYDZIESTOLETνια (1618 – 1648) – geneza i skutki

1. Przyczyny wojny

a) narastanie konfliktów międzynarodowych w Europie w XVI w. spowodowane:

- rywalizacją mocarstw w Europie Środkowej na terenie: Prus, Inflant, Rzeczypospolitej (walka o dominację nad Morzem Bałtyckim), Węgier (walka między Habsburgami i Turcją o panowanie nad Węgrami)
- rywalizacja między krajami katolickimi i protestanckimi np. uniezależnienie się protestanckich Niderlandów od władzy katolickiej Hiszpanii
- walka o hegemonię w Europie w XVI w. między dynastiami: Habsburgów (rządzili Niderlandami, Hiszpanią, Rzeszą Niemiecką) i francuskich Walezjuszy. Przykładem tej rywalizacji są długoletnie wojny o państwa włoskie między Habsburgami a Walezjuszami, zakończone zwycięstwem Habsburgów.
- wzrost znaczenia Szwecji – Szwecja była nowym mocarstwem (protestanckim) w rejonie Morza Bałtyckiego

b) wzrost napięcia w Rzeszy Niemieckiej

- kontrreformacja, w drugiej połowie XVI w. miała na celu nawrócić jak najwięcej protestantów. W Niemczech pojawił się strach przed rekatolizacją – protestanci obawiali się przymusowego nawracania na katolicyzm
- książęta protestanccy obawiali się, zniesienia postanowień pokoju w Augsbu rgu z 1555 r. („czyj kraj tego religia”), który zapewniał pokój religijny w Niemczech i był przyczyną podziału krajów niemieckich na katolickie i protestanckie. Obawiano się również, że książęta będą musieli zwrócić Kościołowi majątki, które sekularyzowano (zeświecczono i upaństwowiono).
- książęta, zarówno katolicy jak i protestanccy, obawiali się wzmocnienia władzy centralnej – cesarskiej. Trzeba pamiętać, że Rzesza Niemiecka podzielona na ponad 100 państw, wchodziła w skład Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego, na czele którego stał cesarz. Jego znaczenie od XIV w. znaczenie osłabło w Niemczech; stał się on praktycznie władcą tytularnym. Od kiedy władza cesarska spoczęła w rękach Habsburgów, rozwijali oni głównie swoje ziemie dziedziczne – tak powstało Cesarstwo Habsburgów (późniejsze Cesarstwo Austriackie).
- na początku XVII w. powstały dwa obozy: protestancki tzw. Unia Protestancka (Francja, która chciała zerwać sojusz państw habsburskich; Szwecja, Niderlandy i Dania) oraz obóz katolicki tzw. Liga Katolicka (Habsburgowie, Hiszpania)

c) kraje Europy Zachodniej przyjęły wybraną orientację – protestancką lub katolicką. Europa została podzielona, co pozwoliło na późniejsze umiędzynarodowienie konfliktu, który początkowo wybuchł na obszarze Cesarstwa Habsburgów.

d) bezpośrednią przyczyną wojny był konflikt między protestanckimi Czechami (Czesi od XIV w. wyznawali husytyzm), a Habsburgami.. Królestwo Czech wchodziło w skład Cesarstwa Habsburgów. Był to jednak kraj o dużej ilości protestantów. Na początku XVII w. cesarz zagwarantował protestantom czeskim wolność wyznania (list majestatyczny). Ponieważ gwarancje te zostały złamane doszło do defenestracji praskiej (1618) – wyrzucenia przez okno zamku na Hradczanach, namiestników cesarza Macieja I. Wydarzenie to zapoczątkowało wojnę antyhabsburską w Czechach – pierwszy etap wojny trzydziestoletniej.

2. Wojna trwała 30 lat – od 1618 – 1630 r. Wzięły w niej udział praktycznie wszystkie

państwa Europy Zachodniej i Środkowej. Po stronie państw protestanckich walczyły: Anglia, Francja, Szwecja, Dania, Niderlandy, Siedmiogród, część państw niemieckich. Po stronie państw katolickich walczyły państwa rządzone przez Habsburgów. Wyróżniamy cztery etapy wojny: (1) wojna czeska, (2) duński okres wojny, gdy na czele Unii Protestanckiej stanął król Danii Chrystian; (3) okres szwedzki gdy na czele Unii Protestanckiej stanął Gustaw II Adolf; (4) francuski okres wojny gdy na czele obozu protestanckiego stanął król Francji. Wojna była bardzo krwawa. Po raz pierwszy w tak dużym stopniu ucierpiała ludność cywilna.

3. Skutki wojny.

a) Wojnę zakończył **pokój westfalski w 1648 r.** Podpisano wówczas traktaty pokojowe między Francją i Cesarstwem oraz między Szwecją, a Rzeszą Niemiecką:

Traktaty westfalskie – dokładnie

<p>Pokój między Francją a Cesarstwem w Munster 24.10.1648</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uznano prawa Francji do 3 biskupstw: Metz, Toul, Verdun ▪ Habsburgowie zrzekli się na rzecz króla Francji praw patrymonialnych do swych posiadłości w Alzacji (landgrafstwa Dolnej i Górnej Alzacji, 10 miast Rzeszy oraz miasta Brisach) ▪ Habsburgowie uznali prawa Francji do miejscowości Pignerol we Włoszech.
<p>Pokój w Osnabruck: ▪ Szwecja. Brandenburgia</p> <p>▪ sprawy wewnętrzne cesarstwa i Rzeszy</p>	<p>Podział Pomorza: Szwecja uzyskała ujście Odry ze Szczecinem oraz Wyspu Uznam Wolin i Rugię. Szwedzi otrzymali również biskupstwa (sekularyzowane) w Bremie i Verden oraz port w Wismarze (rekompensata za Pomorze Wschodnie)</p> <p>Elektorowi brandenburskiemu przypadła wschodnia część Pomorza z Kołobrzegiem oraz biskupstwa w Minden i Halberstadt oraz arcybiskupstwo w Magdeburgu (rekompensata za Pomorze Zachodnie)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Książęta uzyskali niemal pełną suwerenność – posiadali prawo zawierania sojuszy i traktatów bez zgody cesarza ▪ Wszystkie zmiany stanu posiadania, które nastąpiły na skutek reformacji (do 1624 r.) będą utrzymane w mocy ▪ Zapewniono ludności swobodę wyznania, pod warunkiem wypełniania obowiązków wobec władcy (luteranie, kalwini, katolicy – tylko ich to dotyczy) ▪ Cesarz ogłosił amnestię i przywrócił posiadłości tym, którzy je utracili wskutek wojny
<p>Pokój w Hadze między Hiszpanią a Holandią 30.01. 1648 – został ratyfikowany w Munster</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ król Hiszpanii formalnie uznał niepodległość Zjednoczonych Prowincji ▪ Zjednoczone Prowincje uzyskały nowe terytoria zdobyte podczas wojny: Brabant, Flandria, Limburgia ▪ Ujście Skaldy pozostało zamknięte dla żeglugi – skazanie Antwerpii na upadek
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uznano niezależność Konfederacji Szwajcarskiej

- postanowienia dotyczące terytorium:

- Francja otrzymała prawa do biskupstw w Toul, Verdun, i Metz; prawa do habsburskich posiadłości w Alzacji, 10 miast Rzeszy w Nadrenii
- Szwecja uzyskała Pomorze Szczecińskie ze Szczecinem, wyspy Uznam, Wolin i Rugię, port w Wismarze, biskupstwa w Bremie i Garden
- Brandenburgia uzyskała wschodnią część Pomorza Zachodniego z Kołobrzegiem, arcybiskupstwo w Magdeburgu, biskupstwa w Kamieniu i w Minden
- Saksonia przyłączyła Łużyce
- uznano niezależność Szwajcarii

- inne postanowienia:

- uznano sekularyzację dóbr kościelnych
- odstąpiono od zasady „czyj kraj tego religia” – wprowadzono wolność wyznania kalwińskiego, luterńskiego bądź katolickiego
- ogłoszono amnestię cesarską
- kraje Rzeszy uzyskały prawo prowadzenia własnej polityki zagranicznej

b) inne następstwa i znaczenie wojny

- liczne kraje Europy Zachodniej i Środkowej legły w gruzach, doszło do wyludnienia wsi i miast, co doprowadziło do poważnego kryzysu gospodarczego (upadek handlu, rzemiosła i rolnictwa)
- wojna trzydziestoletnia zakończyła dominację Hiszpanii i dynastii Habsburgów w Europie – rozpoczął się wzrost znaczenia Francji i Szwecji, które stały się mocarstwami
- usankcjonowano rozbitcie Rzeszy – od tej pory mówimy o Cesarstwie Habsburgów (Austria, Styria, Kraina, Czechy, Słowacja, Węgry, Tyrol) jako o samodzielnym państwie. Idea Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego przestaje istnieć.
- nastąpił upadek kultury i oświaty, zwłaszcza czeskiej, wskutek wymordowania szlachty czeskiej w bitwie pod Białą Górą (1620)